

Дисципліна: «Історія української музики».

Група: курс.

Факультет: фортепіанний.

Дати занять: 17.03; 24.03; 31.03.

Факультет: скрипка, струнний.

Дати занять: 20.03; 27.03; 03.04.

Викладач: **Путятицька О.В.**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії української музики та музичної фольклористики;

аспірант **Прокопова О.** (педагогічна практика).

Тема «Музична культура другої половини XVIII ст. (Класицизм)».

Тема №1. «Доба Просвітництва та особливості української культури другої половини XVIII століття».

Діахронний і неоднаковий вияв просвітництва і класицизму в різних європейських країнах. Активний процес формування культури Нового часу в епоху Просвітництва в Східній Європі, зокрема в Україні. Типологічно спільні тенденції цього процесу. Висування на перший план художньої функції мистецтва, посилення зв'язку мистецтва з реальною дійсністю і внутрішнім світом людини. Утвердження нового ставлення митців до власної творчості як інтелектуальної власності, що виражалася в дотриманні авторського права; прагнення митців досягнути оригінальності в художньому мисленні. Активний процес формування національних композиторських шкіл у країнах Європи. Зростання зв'язку професійного мистецтва з народно-побутовим. Утвердження в музичному мистецтві нового музичного мислення, пов'язаного з класицистичним стилем.

Несприятливі умови розвитку української культури: національне гноблення в західних регіонах українських земель, втрата автономних прав на сході (скасування гетьманства, гетьманщини, ліквідація Запорозької Січі, закріпачення селянства). Репресивні заходи царської влади щодо української культури. Занепад мистецьких осередків в Україні і поява нових осередків творчості українських митців у Москві й Петербурзі; значення їхньої творчості для української та російської культур.

Зміни, що відбулися у громадській думці в Україні. Поширення просвітницьких ідей та їх специфіка в Україні. Роль Г. Сковороди у розвитку української культури.

Відхід української літератури від давніх літературних жанрів і зародження нової української літератури на світській основі. Розквіт світської ліричної поезії, її зв'язки з фольклором, формування в ній слабо-тонічного віршування.

Риси рококо і класицизму в творчості українських скульпторів, художників, архітекторів, які працювали в Україні та Росії (Г. Левицький, Д. Левицький, А. Лосенко, В. Боровиковський, І. Зарудний та ін.). Архітектурні шедеври України (Брама Заборовського, Андріївська церква, Маріїнський палац у Києві, церква Антонія і Феодосія у Василькові; собор Різдва Богородиці у Козельці, Покровська церква у Києві; дзвіниці – Велика лаврська, на Дальніх печерах, Вознесенського монастиря в Переяславі, Троїцького монастиря в Чернігові, собор св. Юра та Домініканський собор у Львові тощо).

Тема №2. Провідні тенденції розвитку музичної культури в галузі народної творчості, музичної освіти, музичного життя; діяльність українських музикантів у Росії.

Втілення гайдамацької тематики в історичних піснях. Розвиток лірики. Міський фольклор. Українська народна пісня в російському середовищі в записах В. Трутовського, М. Львова та І. Прача. Використання класичних стильових рис в обробці народної пісні.

Музична освіта і музичне життя. Збереження за Київською академією ролі осередку музичної освіти в Україні; розквіт хорового виконавства. Поява нових осередків музичної освіти в Україні: відкриття спеціальних музичних класів у Харківському колегіумі, функціонування в ньому хору й оркестру. Короткочасне існування музичної академії в Кременчуці. Особливості функціонування хорів, оркестрів, театрів у шляхетському середовищі, їх репертуар і роль у музичному житті. Відкриття у Харкові театру під керівництвом Г. Квітки-Основ'яненка.

Петербурзька придворна співоча капела як один з осередків музичної освіти та діяльності українських музикантів у Росії. Роль українських музикантів (співаків, диригентів, інструменталістів, композиторів) у розбудові російської музичної культури. Популярність української народної пісні, кантів, хорової музики в Росії.

Тема №3. Розвиток міської побутової пісенної творчості (кант, пісня-романс).

Продовження розвитку канта та зародження пісні-романсу. Друкований «Богогласник» (перше почаївське видання 1790 р. та ін.) як пам'ятка духовних кантів, що фіксувала репертуар як давній, так і другої половини XVIII ст. Зв'язки кантів з польською, західноєвропейською культурою. Структура «Богогласника», пов'язана з церковним календарем. Значне місце різдвяних, богородичних і моралізуючих пісень. Питання авторства духовних кантів. Джерела кантів в українській культовій монодії та народно-пісенній творчості. Прояв нового музичного мислення (тональної ладової системи і формування класичних форм). Трансформація кантів з «Богогласника» в репертуарі лірників (псалми), їх зв'язки з театральним мистецтвом першої половини XVIII ст., використання у театральному

мистецтві XIX ст. («Наталка Полтавка» І. Котляревського). Продовження традицій попереднього періоду в розвитку світського канта. Зародження в межах духовного і світського канта певних ознак жанру пісні-романсу.

Початковий етап розвитку пісні-романсу, зразки якого дійшли до нашого часу в незначній кількості. Кристалізація цього жанру в творчості Г. Сковороди (світло-ліричної та сатиричної образної сфер). Формування характерних стилістичних рис пісні-романсу у вокальній ліриці Г. Сковороди (типових ліричних інтонацій, наспівної і декламаційної мелодики, симетричної музичної форми, функційно-гармонічної ладової системи).

Музичний матеріал до теми:

1. Український кант XVII—XVIII ст. / Упоряд., вступ. стаття і примітки Л. В. Івченко. — К., 1990.
2. Український класичний романс / Упоряд. Т. П. Булат. — К., 1983.
3. Українські народні пісні. — К., 1955.
4. Українські народні романси / Упоряд., передмова та примітки Л. Яценка. — К., 1961.
5. Хрестоматія української дожовтневої музики. Упоряд. і коментарі О. Я. Шреєр-Ткаченко. — Ч.1, 2. — К., 1974.
6. Цалай-Якименко О. Ф. Духовні співи давньої України: Антологія. — К., 2000.

Рекомендована література:

1. Іваницький А. Українська народна музична творчість : Посіб. для вищ. та серед. учбов. закладів / А. Іваницький. — К. : Музична Україна, 1990. — 333 с.
2. Івченко Л. До питання про авторство кантів і псалмів / Л. Івченко // З історії української музичної культури : Тематич. зб. наук. праць; [упор. Н. О. Герасимова-Персидська]. — К. : Київська державна консерваторія ім. П. І. Чайковського, 1991. — С. 47 – 52.
3. Корній Л. До питання про українсько-польські музичні зв'язки (За матеріалами побутової, органної та лютневої музики) / Л. Корній // Українське музикознавство. — Вип. 6. — К. : Музична Україна, 1976. — С. 122 – 127.
4. Корній Л. Проблема зв'язку мистецтв в українській художній культурі XVII – першої половини XVIII ст. (шкільний театр і музичне мистецтво) / Л. Корній // З історії української музичної культури : Тематич. зб. наук. праць; [упор. Н. О. Герасимова-Персидська]. — К. : Київська державна консерваторія ім. П. І. Чайковського, 1991. — С. 37 – 46.
5. Корній Л. Українська шкільна драма і духовна музика XVII – першої половини XVIII ст. / Л. Корній. — К. : Академія наук України, 1993. — 185 с.

6. Корній Л. П. Історія української музики / Л. П. Корній. – Київ – Харків – Нью-Йорк : М. П. Коць. – Ч. I. – 1996. – 314 с.; Ч. II. – 1998. – 387 с.; Ч. III. – 2001. – 480 с.
7. Корній Л., Сюта Б. Історія української музичної культури : підручник для студентів вищих навчальних закладів / До 100-річчя Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського / Л. Корній, Б. Сюта. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2011. – 736 с.
8. Майбурова К. Глухівська школа півчих XVIII ст. та її роль у розвитку музичного професіоналізму на Україні та в Росії / К. Майбурова // Українське музикознавство. – Вип. 6. – К. : Музична Україна, 1971. – С. 126 – 136.
9. Медведик Ю. Українська духовна піснетворчість XVII – XVIII століть (загальна характеристика) / Ю. Медведик // Українське музикознавство. – Вип. 28. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998. – С. 94 – 106.
10. Миклашевський Й. М. Музична і театральна культура Харкова кінця XVIII – першої половини XIX ст. / Й. М. Миклашевський. – К. : Наукова думка, 1967. – 160 с.
11. Пісні до Почаївської Богородиці. Перевидання друку 1773 року. – [Транскрипція, коментарі і дослідження Юрія Медведика]. – Львів : Місіонер, 2000. – 149 с.
12. Цалай-Якименко О. Ф. З духовних скарбниць української церкви : Вступ. стаття / О. Ф. Цалай-Якименко. / Духовні співи давньої України : Антологія. – К. : Музична Україна, 2000. – С. 7 – 16. – 219 с.
13. Чудінова І. А. Клирошани – українці Олександрівського монастиря (до питання ролі українських впливів на становлення петербурзької культури) / І. А. Чудінова // З історії української музичної культури : Тематич. зб. наук. праць. – [упор. Н. О. Герасимова-Персидська]. – К. : Київська державна консерваторія ім. П. І. Чайковського, 1991. – С. 53 – 63.
14. Шеффер Т., Черпухова К. Нотозібрання Розумовських з фондів ЦНБ АН УРСР – цінний документ музичної культури України XVII ст. / Т. Шеффер, К. Черпухова // Українське музикознавство. – Вип. 6. – К. : Музична Україна, 1971. – С. 170 – 184.
15. Шреєр-Ткаченко О. Я. Григорій Сковорода – музикант / О. Я. Шреєр-Ткаченко. – К. : Музична Україна, 1972. – 93 с.
16. Шреєр-Ткаченко О. Я. Історія української музики / О. Я. Шреєр-Ткаченко. – Ч. I. – К. : Музична Україна, 1980. – 197 с.
17. Щербинін Ю. Біля джерел музичної освіти в Харкові / Ю. Щербинін // Українське музикознавство. – К. : Музична Україна, 1971. – Вип. 6. – С. 228 – 237.

Додаткова література: 3, 9, 10, 12, 13, 18, 23, 38, 39, 41, 45, 47.

1. Горенко-Баранівська Л. Військова музика козацько-гетьманської держави (на прикладі Київського полку : 1648 – 1782 рр.) / Л. Горенко-Баранівська // Студії мистецтвознавчі. – Число 4. – К. : ІМФЕ, 2003. – С. 49 – 55.
2. Грушевський М. Історія України-Руси / М. Грушевський. – Т. I, Т. II. – К. : Наукова думка, 1991.
3. Ігнатенко Є. Літературні композиції у вітчизняних та західноєвропейських духовних творах XVII – XVIII століть / Є. Ігнатенко // Старовинна музика : сучасний погляд. – Кн. 1. – Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. – Вип. 24. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2003. – С. 68 – 75.
4. Ісаєвич Я. Братства і музична культура XVI – XVIII ст. / Я. Ісаєвич // Українське музикознавство. – Вип. 6. – К. : Музична Україна, 1977. – С. 48 – 57.
5. Історія українського мистецтва : В 6-ти тт. – Колективна праця відділу музикознавства ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУТ. – Т. 4. – Кн. 1. – К. : АН УРСР, 1969 – 363 с.; Т. 4. – Кн. 2. – К. : АН УРСР, 1970. – 435 с.
6. Мацько І. Острозька слов'яно-греко-латинська академія / І. Мацько. – К. : Вища школа, 1990. – 290 с.
7. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори / В. Микитась. – К. : Абрис, 1994. – 288 с.
8. Наливайко Д. С. Искусство : направления, течения, стили / Д. С. Наливайко. – К. : Мистецтво, 1985. – 365 с.
9. Ольховський Ю. А. Нарис історії української музики / Ю. А. Ольховський. – [підгот. до друку, наук. ред., вступ. стаття, комент. Л. Корній]. – К. : Музична Україна, 2003. – 512 с.
10. Півторак Г. П. Українці : звідки ми і наша мова / Г. П. Півторак. – К. : Наукова думка, 1993. – 200 с.
11. Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи / Г. Сковорода. – [упоряд., приміт. та вступ. ст. І. Іваньо]. – К. : Наукова думка, 1983. – 542 с.
12. Українська література XVIII ст. – [упоряд., приміт., вступ. стаття О. В. Мишанича]. – К. : Наукова думка, 1983. – 696 с.
13. Українська художня культура : Навч. Посібник. – [За ред. І. Ф. Ляшенка]. – К. : Либідь, 1996. – 416 с.
14. Хижняк З. И. Киево-Могиланская академия / З. И. Хижняк. – К. : Вища школа, 1988. – 268 с.
15. Шевчук В. О. Пізнаний і непізнаний Сфінкс : Григорій Сковорода сучасними очима : розмисли / В. О. Шевчук. – К. : Унів. Вид-во ПУЛЬСАРИ, 2008. – 528 с.

